

EMBERI TÉNYEZŐK INTEGRÁLÁSA A MINTÁZATKÉSZÍTÉS FOLYAMATÁBA

INTEGRATING HUMAN FACTORS INTO THE PATTERN CREATION PROCESS

Trautmann Laura, MSc, trautmann.laura@gt3.bme.hu

Dr. Piros Attila, PhD, piros.attila@gt3.bme.hu

ABSTRACT

The results of this research have proved the concept, that although the motivations and experiences of the people may differ from each other, nevertheless a given product, form or patterns in its physical form have a similar effect on them.

This article shows an own concept for the process of sample creation, and it is presented through an example.

1. BEVEZETÉS

Ez a cikk egy doktori téma részeredményét hivatott bemutatni. A „Humán tényezők kezelése a gépészeti tervezési projektekben” címmel futó kutatás végeredménye azt a szemléletmódot fogja adni a tervezési folyamatnak, hogy a fogyasztói reakciókat előre ismerve, tudatosan alkothatná meg a tervező az adott felületet, formavilágot, vagy más megjelenéshez köthető terméktulajdonságot. Ahhoz, hogy a kiváltott érzelmet előre meg tudjuk határozni, egy igen komplex, sok vizsgálati adatot tartalmazó kutatási munka szükséges, melynek egy állomását mutatja be a cikk.

2. EDDIGI EREDMÉNYEK KÉRDŐÍVBE VALÓ IMPLEMENTÁLÁSA

Az eddig elkészült irodalomkutatások legfőbb eredményeinek és az ezek alapján készült fókuszcsoporthoz interjúk következtetései feldolgozását követően [1] hat féle kérdőív készült el.

A kérdőív kialakításánál figyelembevételre került a Gestalt elméletben is bemutatott rész – egész viszony fontossága. „A Gestalt-megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a tárgy (az „egész”) több, mint a részek összessége (a tárgyakat alkotó elkülönült körvonaldarabkák összege)” [2], emiatt a kérdőívek a mintázat készítés 3 fő fázisára támaszkodva készültek el. Három rész alkotta a kérdőív törzsét, ahol többnyire az első résznél az alap geometria pl.

négyszög, kör stb., a második résznél az abból készült ismétlődő egység geometriája, a harmadik résznél pedig a kész mintázat adta a kérdések tárgyát.

3. EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

A felmérésben összesen 534 fő vett részt. Az általuk adott válaszok („Egyáltalán nem”, „Nem nagyon”, „Eléggé” és „Nagyon”) számszerűsítésre kerültek. A termékek ergonómiai értékelésénél alkalmazott módszerhez [3] hasonlóan először súlyozva lettek az értékek a következő módon:

Egyáltalán nem 0 pont

Nem nagyon 1 pont

Eléggé 2 pont

Nagyon 3 pont

1. táblázat Számszerűsítés

Pont	Lehetséges válaszok	Mennyire érzed megnyugtatónak?
0	Egyáltalán nem	12
1	Nem nagyon	21
2	Eléggé	29
3	Nagyon	4
	Összes válaszadó	66
	Súlyozott érték	91
	Átlag = X koordináta	1,4

Az ezt követő számítás célja, hogy az eredményeket koordinátarendszerben lehessen ábrázolni, ahol az X az Y és a Z tengely 1 mintázat 3 részmintájának jellemzőit jelöli. A tengelyek értékei maximum 3-ig értelmezhetőek, ahol 3 a „Nagyon” 0 pedig az „Egyáltalán nem” fogalmakat jelölik.

A koordináták meghatározása a következő: **Súlyozott érték:** A válaszok, és a hozzá tartozó pontok szorzatának az összege. Az 1. táblázat példájában: $0 \cdot 12 + 1 \cdot 21 + 2 \cdot 29 + 3 \cdot 4 = 91$

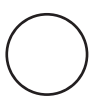

Átlag = koordináta: Ha a súlyozott értéket elosztjuk, a kérdésre adott válaszadók számával akkor megkapjuk az átlagot, mely az adott tengely koordináta pontját fogja jelölni. Az 1. táblázat példájában: $91:66 \approx 1,4$

Ugyanilyen elgondolás alapján az összes kérdéshez fogunk tudni adni egy koordinátát. Ezeknél ugyanarra a kérdésre adott 3 válasz határoz meg egy csomópontot (X,Y,Z), hiszen 3 fázis tartozik egy mintázat készítéshez.

Az X koordináta a mintázat készítés 1. fázisához, az alapeometriához tartozik, az Y koordináta a 2. fázishoz, ami többnyire az ismétlődő elem, a Z koordináta pedig kész mintázathoz.

Ha mind a hat mintázatnál alkalmazzuk a fent ismertetett lépéseket, egy csomóponti táblázatban összesíthetők a kialakult koordinátákat. Az adatok alapján több következtetést is le lehet vonni, az egyik legérdekesebbet azonban a legmagasabb értékek vizsgálatánál kapjuk meg.

2. táblázat Harmadik mintázat
- csomóponti táblázat

Harmadik mintázat			
Kérdés			
Mennyire érzed nyugtatónak?	1,7	1,3	1,2
Mennyire érzed nosztalgikusnak?	0,9	1	1,8
Mennyire érzed vidámnak?	2,4	1,7	1,5
Mennyire érzed otthonosnak?	1,7	1,3	1,5
Mennyire érzed stabilnak?	2,5	1,4	1,5
Mennyire illenek hozzá az élénk színek?	1,1	2,1	1,8
Mennyire illenek hozzá a pasztell színek?	1,9	1,6	1,9

A 2. táblázatban a koordinátákat összesítő táblázat harmadik mintázathoz tartozó részét láthatjuk. A félkövérrel kiemelt számok – és oszlopuk - azt mutatják, hogy a kitöltők az adott tulajdonságot melyik részmintázatnál tartják legjellemzőbbnek.

Az eredmények alapján lehet élni egy olyan feltételezéssel, hogy a jellemzők abból a lépésből származtathatóak, amelyhez a legnagyobb értékek társulnak. Ez azt jelenti, hogy például, amikor a fókuszcsoporthoz interjú során a résztvevők a harmadik mintázatot megnyugtatónak tartották, akkor azt nem tudták, hogy ennek oka, hogy a mintázat körökből áll össze, csak volt egy ilyen érzetük. Azonban látható, hogy külön vizsgálva a kör képviseli leginkább a megnyugtató érzést és bár a mintázat módosulásával ez tompult, a végeredményben is érezhető maradt. Tehát azok a jellemzők melyek az első oszlopban, tehát a mintázat generálás első fázisában (alap geometria) kapták a legnagyobb értéket, azok abból a geometriából adódnak. Mindegyik esetben látható az előbb említett jelenség, hogy azok a folyamat során tompulnak, azonban végig jelen maradnak. A második, főleg a harmadik oszlopban lévő fázisoknál az a következtetés vonható le, hogy a mintázat készítésének módja, adja a tulajdonságot.

3. táblázat Első mintázat
- csomóponti táblázat

Első mintázat			
Kérdés			
Mennyire érzed megnyugtatónak?	1,4	1,1	1,2
Mennyire érzed légiesnek, könnyednek?	1,8	1,7	1,4
Mennyire érzed izgalmasnak?	0,6	1,6	2
Mennyire jut eszedbe az örökkévalóság?	1,1	0,7	0,9
Mennyire érzed hullámzóknak?	0,6	1,3	2,8
Mennyire illik hozzá a fehér szín?	1,7	1,7	1,5
Mennyire illik hozzá a bordó szín?	1,3	1	1,5

Ha megfigyeljük például az első mintázat esetén a hullámzó tulajdonságot, akkor láthatjuk, hogy mivel a mintázat készítés a hullámzó jelleg felvételét célozta meg, a mintázat készítés előrehaladtával az értékek is nőnek. Ezek alapján mondhatjuk azt, hogy egy

mintázat tulajdonságai (a színek kivételével) két forrásból származhatnak, egyrészt az alapeometria tulajdonságaiból, másrészt pedig a mintázat készítés módjából.

4. ALKALMAZÁS

Ahhoz, hogy a Fuzzy logika alkalmazása sikeres legyen, a mintázatokhoz kapcsolt jellemzőket csoportosítani szükséges. A jellemzők a következő négy nagy csoportba lettek összesítve:

- Geometriailag leírható tényezők (hullámzó, szabályos, harmonikus stb.)
- Egyénileg megalapozott tényezők (izgalmas, légies, szép stb.)
- Színek (fekete, piros, sárga stb.)
- Szociálisan megalapozott tényezők (nosztalgikus, otthonos, érdekes stb.)

A következő példa az elmélet könnyebb megértését segíti. Első lépésként minden csoportból egy jellemző került kiválasztásra:

- Geometriailag leírható tényezők: *szabályos*
- Egyénileg megalapozott tényezők: *izgalmas*
- Színek: *szürke*
- Szociálisan megalapozott tényezők: *kreatív*.

A mintakészítés során a fenti jellemzőket társítani szükséges egy külső jellemvonáshoz, elrendezéshez, alakzathoz stb. Az eddig levont következtések miatt négy fázis lett megkülönböztetve:

1. Alapeometria megválasztása
2. Mintázat vonulatának megválasztása
3. Szín hozzáadása
4. Egyéb módosítások

Jelen példában ezekhez a lépésekhez a következő csoportok lettek rendelve:

1. Alapeometria megválasztása
Geometriailag leírható tényezők
2. Mintázat vonulatának megválasztása
Egyénileg megalapozott tényezők
3. Szín hozzáadása
Színek

4. Egyéb módosítások

Szociálisan megalapozott tényezők

4.1. Alapeometria megválasztása

Az alapeometria jelenti az elsődleges geometriát, azt az alakzatot, ami a mintázat, az ismétlődés alapját fogja jelenteni. Jelen példában a geometriailag leírható tényezők csoportjából választott „szabályos” tulajdonságságot kell ennek biztosítania.

A felmérések során a legmagasabb szabályossági értéket a négyzet érte el. (Negyedik mintázat – első rész minta)

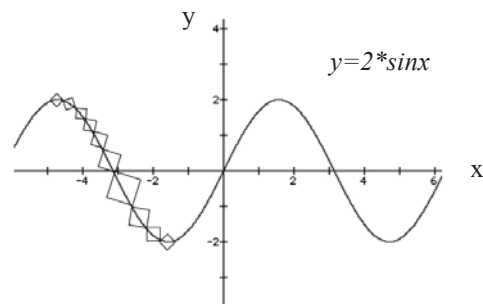
1. ábra Elsődleges geometria

4.2. Mintázat vonulatának megválasztása

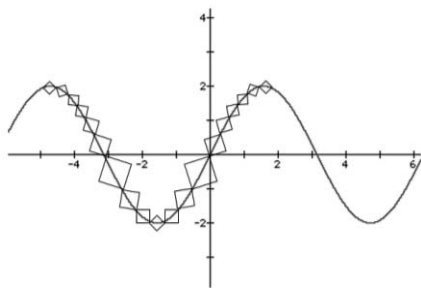
Az egyénileg megalapozott tényezők közül jelen példában az izgalmas tulajdonság lett kiválasztva, melyhez hozzá lehet társítani egy függvényt, mely a mintázat vonulatát fogja adni.

A 3. táblázatnál látható, hogy az első mintázatnál jelent meg ez a jellemző, továbbá, hogy a „hullámzó” jellemzővel a koordináta értékek alakulását megfigyelve korrelációban van. Tehát valószínűleg az alap minta módosított ismétlődéséből létrejövő hullámzás okozhatta az izgalmas érzetet, így a mintázat terjedésére egy szinusz függvény lett kiválasztva.

A szinusz függvény csak a vonulatot fogja adni, a mintázat négyzetekből fog állni, melyet a következő módon lehet megoldani:

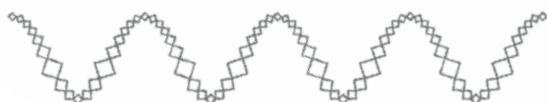

2. ábra Ismétlődő elem definiálása

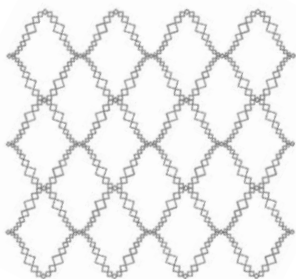
3. ábra Ismétlődő elem tükrözve

A négyzetek két átlósan vett csúcsa illeszkedik a függvényre és a síkidomok szorosan (csúcsoknál összeérve) követik egymást. A méreteik exponenciálisan növekednek, majd csökkennek, melyek a hullámzást még látványosabbá teszik, illetve matematikailag is könnyen leírhatóak. Az 2. ábra mintasorának felvételével az ismétlődés alapelemét kaptuk meg, így azt csak tükrözéssel (3. ábra) majd többszörös felvétellel kibővítve megkapjuk a kívánt hullámzást. (4. ábra)

4. ábra Hullámzó minta

Ennek az ismételt felvételéhez először vízszintes tükrözés került alkalmazásra, majd ezt sokszorosítva előállt a mintázat:

5. ábra Mintázat – 2. lépésnél

4.3. Szín hozzáadása

Jelen példában választott szín: szürke.

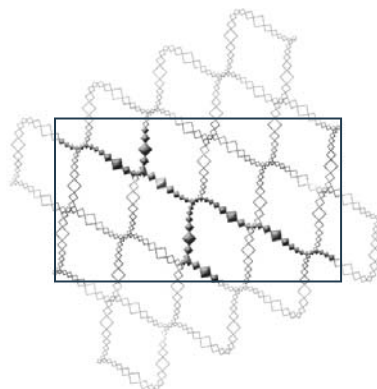
(Érdeemes lesz majd a felhasználóknak az összes színt felajánlani, hiszen nem csak ebben a vizsgálatban feltüntetett színek kedveltek.)

4.4. Egyéb módosítások

A szociálisan megalapozott tényezők közül a választott jellemző: kreatív.

A felmérések alapján a kreatív jellemző legmagasabb értékkel olyan mintánál jelent meg, ahol eltolás került alkalmazásra a megjelenítésnél. További eszközök lehetnek ehhez a lépéshez: elforgatás, kiemelés.

Először elforgatás, majd a téglalappal kijelölt résznél részleges minta-kitöltéssel kiemelés történt. Ez a téglalap jelzi azt a területet, amit fel fogunk használni a termék kialakítása során.

6. ábra Mintázat – 4. lépésnél

4.5. Mintázat terméken való elhelyezése

Itt látható a bemutatott rendszer alapján kapott mintázat néhány kedvelt tárgyon elhelyezve.

7. ábra Telefon és laptop mintázattal ellátva

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A fenti folyamat során automatikus mintázat generálás történik, ennek következő lépése egy matematikai modell és szoftver kód elkészítése.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Trautmann L., Piros A., Identifying the Emotions in Order to Design the Patterns of Consumer Products, 2017
- [2] Csépe V., Győri M., és Ragó A., Általános pszichológia 1–3. – 1. Észlelés és figyelem, Osiris Kiadó, 2007-2008.
- [3] Hercegfői K. és Izsó L., Ergonómia, Budapest: Typotex, 2008.